

## Rok 2009 poznamenala světová hospodářská krize

Petr HARTMAN, moderátor

-----  
Začíná pravidelný diskusní pořad Studio STOP, který se vysílá na okruhu Český rozhlas 6. Pokud možno ničím nerušený poslech vám přeje Petr Hartman. Rok 2009 poznamenala světová hospodářská krize. Ta vedla ke zpomalení ekonomického růstu, což se projevilo například v růstu nezaměstnanosti, v poklesu výroby, spotřebitelské poptávky a v neposlední řadě vedla k obavám lidí z budoucnosti. Některé země se dokonce ocitly na pokraji bankrotu. Tomu se nevyhnula celá řada podniků nebo finančních ústavů. Česká republika pochopitelně nezůstala těchto problémů ušetřena, přesto dopady světové hospodářské krize na tuzemskou ekonomiku nebyly tak drastické jako, dejme tomu, v Maďarsku, Lotyšsku nebo na Islandu. Čemu za to vděčí? A jaký vlastně byl rok 2009 z pohledu českého hospodářství? Právě o tom uslyšíte v dnešním Studiu STOP.

Ve studiu vítám ekonomy Lubomíra Lízala z Národohospodářského ústavu Akademie věd a z CERGE Univerzity Karlovy. A také hlavního ekonoma Československé obchodní banky Martina Kupku. Takže dobrý den.

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

-----  
Dobrý den.

Martin KUPKA, hlavní ekonom, Československá obchodní banka

-----  
Dobrý den.

Petr HARTMAN, moderátor

-----  
Když budeme hovořit o roku 2009, který poznamenala světová hospodářská krize, tak na začátku toho letošního roku se objevovala celá řada pesimistických předpovědí. Ty naznačovaly, že jednotlivé země nečeká zrovna růžová budoucnost. V lednu viděl perspektivy tuzemské ekonomiky předseda Odborového svazu KOVO Josef Středula takto.

Josef STŘEDULA, předseda Odborového svazu KOVO

-----  
My máme jako Odborový svaz KOVO prakticky každotýdenní monitoring situace v jednotlivých podnicích. A ty signály, které máme, tak říkají, že dochází k dalšímu propadu až o desítky procent objemu zakázek, které ještě byly nasmlouvány v prosinci, ale okamžitě začátkem ledna, respektive když naběhly třeba výroby i v některých zastavených podnicích, tak přišly další kruté zprávy o snížení, dokonce v jednom podniku až o 50 procent. Což znamená prakticky zastavení té firmy. To je první věc. Druhá, máme neustále signály, které říkají o dalším snižování počtu zaměstnanců. Ale to už se nejedná o jednotky, tady se jedná o stovky zaměstnanců. Jenom několik příkladů, nebo stačí jeden možná. A to je třeba Unex Uničov, kde se hovoří až o snížení o 600 zaměstnanců. A pokud si představíme regiony, nebo mikroregiony, kde takovíto významní zaměstnavatelé jsou, tak to prakticky znamená skutečnou hospodářskou katastrofu. A to není jenom kvůli té podnikové sféře, ale to je taky proto, že lidé přestanou chodit do služeb, přestanou služby nakupovat. To znamená okamžitě tento sektor začíná mít obrovské problémy a jsou, alespoň doufám, i občanům známy signály, že například autodopravci již vyhláší krachy, přestávají pracovat a podobně. Takže ten stav je skutečně velmi vážný. A já k tomu přidám ještě jednu věc, a to je to, že máme informace, že řada českých, nemyslím

s českým vlastnictvím, ale průmyslových podniků, které jsou na území České republiky, se dostávají do velmi výrazné druhotné platební neschopnosti a hrozí, že se v těchto podnicích může dokonce zastavit cash flow.

Petr HARTMAN, moderátor

-----  
Tolik předseda Odborového svazu KOVO Josef Středula. Tento pohled na ekonomiku nabídl na začátku roku 2009 v lednu. Nyní máme už prosinec. Jak se jeho předpověď naplnila? Dalo by se to shrnout do dvou slov hospodářská katastrofa?

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

-----  
Tak, já bych slovo katastrofa nepoužil. Nicméně se ta prognóza docela naplnila. Ono to bylo očekávatelné vlastně z hlediska toho, jakým způsobem ta krize postupovala, tak nás se nedotkl ten prvotní finanční stimul, ale nás se dotkla zprostředkovaně přes tu reálnou ekonomiku. A samozřejmě ta reálná ekonomika se trochu lépe predikuje právě proto, že tam je dostatečné zpoždění a máme ty prvotní signály na rozdíl vlastně od těch finančních trhů, kde zpravidla ta reakce je naprosto okamžitá. Takže z tohoto hlediska ta prognóza docela vyšla. Na druhou stranu mám dojem, když se na ten rok dívám nyní, tak že on nebyl tak špatný, jak jsme si na začátku roku mysleli. A přece jenom už v polovině roku se ukazovalo, že ty vládní výdaje, zejména v západní Evropě, přinesly svůj díl pozitivní zejména pro českou ekonomiku, kterými jsme navázáni na tu reálnou. Čili my jsme nějakým způsobem se svezli na těch vládních výdajích západní Evropy a je trochu dobře, že česká vláda nakonec vlastně žádné příliš velké vládní stimuly nedělala, protože přece jenom jakožto otevřená ekonomika si nemůžeme dovolit nějakým způsobem příliš stimulovat. Tam vlastně ta vláda je příliš malá na to než aby odolala tomu celému světu.

Petr HARTMAN, moderátor

-----  
Když to zjednoduším, tak se čekalo, že firmy budou mít problém s odbytem, to znamená s tím, co vyprodukují. Ať už to jsou nějaké výrobky nebo služby, že po tom nebude taková poptávka. Protože drtivá většina firem je orientována na vývoz a tam ta poptávka po jejich výrobcích nebo službách se snižovala, klesala někdy až dramaticky. V této souvislosti se proto hovořilo o tom, že firmy budou muset nějak přežít a že budou přežívat tím, že budou snižovat náklady, to znamená, že budou propouštět lidi. A že je otázka, zda vůbec ty firmy jsou natolik zdravé, aby toto období přečkaly. Bylo těch firem hodně, které byly v nepříliš dobré kondici, aby nepřežily?

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

-----  
Tak, české firmy měly jednu překvapivou výhodu, která byla nevýhodou předtím. A oni totiž měly velké množství takzvané agenturních zaměstnanců. To znamená, že vlastně na ten ekonomický boom, který byl předtím, oni nereagovaly najímáním vlastních nových lidí, ale vlastně si najímaly lidi od někoho jiného. Čili ten prvotní šok z té poptávky byly schopny ty firmy ustát tím, že vlastně se zbavovaly těchto agenturních zaměstnanců. Nicméně samozřejmě je vidět, když se podíváme vlastně na návrhy na konkurzní řízení, že tam je docela značný nárůst oproti minulému roku.

Petr HARTMAN, moderátor

-----  
Podle Martina Kupky, za co vděčí tuzemské firmy tomu, že světová hospodářská krize na ně nedolehla tak dramaticky jako někde jinde? I když samozřejmě některé firmy zkrachovaly, ale nebylo to až tak strašné, aby zde byly armády nezaměstnaných a podobně, byť nezaměstnanost dramaticky narůstá a ještě chvíli poroste.

Martin KUPKA, hlavní ekonom, Československá obchodní banka

-----

Ten vývoj u nás zase není tak výrazně odlišný od toho, co můžeme pozorovat v západní Evropě. Míra nezaměstnanosti u nás roste podobně jako roste v zemích našich hlavních obchodních partnerů. Fakt je, že my jsme historicky tu míru nezaměstnanosti, podíváme-li se na ty poslední roky, měli nižší. Tento trend se nijak nezměnil. Situace je určitě odlišná zase firmu od firmy a region od regionu. Ono hodně záleží na tom, v jakém odvětví třeba ta firma podnikala. Jiná situace byla v automobilovém průmyslu, i když tam také pozorujeme kolísavý vývoj i pokud se teda týká třeba výhledu na zaměstnanost nebo dočasné propouštění. Podle toho, jak právě byly nastaveny ty stimuly a do jaké míry ty skalní stimuly v zahraničí a do jaké míry se nás dotkly. Jiný vývoj můžeme vidět v hutích, jiný vývoj v nějakém lehkém průmyslu. Záleží na tom, jestli firma nakupuje vstupy za eura a prodává za eura, nebo nakupuje za koruny, prodává za eura. Já si myslím, že ta situace je opravdu velmi odlišná. Já si myslím, že pořád u nás je určitá výhoda větší produktivity práce, nebo možnosti produktivity práce zvyšovat. Možná by odboráři řekli, že to je v některých případech na úkor výhod zaměstnanců, ovšem tam je ten otazník, jestli je to těch zaměstnanců, kteří zůstanou pracovat, ti další budou propuštěni, nebo průměru zaměstnanců. A já si myslím, že je to opravdu otázka, na kterou není jednoduché odpovědět.

Petr HARTMAN, moderátor

-----

Když hovoříme o dopadech světové hospodářské krize na tuzemskou ekonomiku, tak se samozřejmě nevyhneme srovnání. Máme zde příklady zemí, které na tom jsou relativně špatně, nebo byly velmi špatně. Ať už je to Maďarsko nebo některé země v Pobaltí. Čím se liší od České republiky? Proč zrovna Česká republika se nevydala touto cestou? Měla štěstí pouze, nebo to bylo dáno i něčím jiným?

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

-----

Tak, nebylo to dáno štěstím. Pokud ty příklady, které jste jmenoval, tak to byly vlastně případy zemí, kde zadlužení obyvatelstva, zadlužení firem bylo v cizích měnách. To znamená, že vlastně v okamžiku, kdy došlo k těm šokům na finančních trzích, tak najednou vlastně to jejich zadlužení v domácí měně prudce vyrostlo. A ten rozdíl oproti nám je vlastně v tom, že v Čechách málokdo si půjčoval v cizích měnách, většina dluhů, která tady je, je v českých korunách. Čili vlastně ten prvotní náraz, který tam byl přes ty finanční trhy, vlastně nedopadl ani na ty firmy, ani na to obyvatelstvo jako takové. A to je ten hlavní důvod. Potom se můžeme ještě podívat vlastně ty baltské země měly vlastně zafixovaný kurz. Oni předpokládali, že to období, které bude s tím zafixovaným kurzem, bude relativně krátké a že poté automaticky vstoupí do eurozóny, do evropské měnové unie. Nicméně ten náraz tam byl velmi silný. A já bych to přirovnal vlastně k situaci v devadesátých, koncem devadesátých let v České republice, kdy my jsme také měli vlastně de facto zafixovaný kurz. A zahraniční finanční trhy usoudily, že ta úroveň, na který byl zafixován, je neudržitelná. A samozřejmě se to projevilo v ekonomické recesi v té době.

Petr HARTMAN, moderátor

-----

Když jsme u toho srovnání, tak člověk, který navštíví, dejme tomu, Maďarsko a je z České republiky, tak na první pohled vidí určitý rozdíl, že ta světová hospodářská krize tam dopadla negativně, že se to projevuje v poklesu životní úrovně těch lidí, že jsou různé obchody prázdné. Proč Česká republika nepocítila negativně z pohledu životní úrovně ty dopady světové hospodářské krize zdaleka tak výrazně jako jinde? Je to pouze v tom, že lidé, dejme tomu, v Maďarsku byli výrazně zadlužení, nebo je to i v něčem jiném?

Martin KUPKA, hlavní ekonom, Československá obchodní banka

-----

Bude dobré si položit otázku, proč byli výrazně zadlužení a proč si půjčovali v těch zahraničních měnách. Zjevně proto, protože úrokové sazby, které museli platit za půjčky v zahraničních měnách, ať už ve švýcarských francích nebo v eurech, byly výrazně nižší než ty úrokové sazby, které by museli platit, kdyby si půjčovali ve forintech. Pokud toto vidíte jako občan a věříte tomu, že vaše měna v dohledné budoucnosti, kdy budete tu půjčku splácet, výrazně nezhodnotí oproti té zahraniční měně, tak si také rád půjčíte za nižší cenu. Tak, proč byly vyšší úrokové sazby v Maďarsku než byly úrokové sazby, za které si půjčovali ty švýcarské franky nebo eura? Proto, protože hospodářská politika maďarské vlády v jistém období, a bohužel poměrně dlouhou dobu, byla fiskálně velmi nezodpovědná. Možná, že si ještě vzpomínáme na to, jak jedna maďarská strana politická, ale ty strany si tam neměly co vyčítat, protože fiskální zodpovědnost před volbami se projevovala u všech a ten souboj o voliče na úkor zvyšování zadluženosti a deficitů byl napříč politickým spektrem, zdvojnásobila mzdy státních zaměstnanců. Tato fiskální politika uvolněná nutně musí vést k narůstání úrokových sazeb. Ve chvíli, kdy se vaše měna dostane pod tlak, protože již zmiňované finanční trhy přestanou věřit tomu, že její nastavení je správné vůči ostatním měnám, že kurz je správný, tak vy třeba musíte zase s těmi úrokovými sazbami jít nahoru už jenom proto, abyste podpořil tu svoji měnu. Dostáváte se do takového ďábelského kruhu. A v Maďarsku ten ďábelský kruh vyústil do toho stavu, který jste celkem přesně popsal na začátku té otázky. Já bych jenom rád ještě zmínil ale, že Maďaři, kteří už stáli možná kousek za okrajem propasti, nebo jednou nohou nad tou propastí, pod tlakem určitě obyvatelstva, budoucnosti, ale i mezinárodních institucí a určitě orgánů Evropské unie, byli nakonec schopni přijmout rozpočtové restriktce. A jakýsi ozdravný balíček, který vede k tomu, že jejich výhled rozpočtového deficitu na rok 2010 je lepší než výhled náš. Takže určitě Maďarsko je v obtížné situaci, bylo v obtížné situaci, ale my bychom neměli v klidu usnutí se nesoustředit na to, co s naším rozpočtem dělat, abychom náhodou nedopadli jako Maďarsko.

Petr HARTMAN, moderátor

-----

Ale Maďarsko za to zaplatilo relativně vysokou cenu. Ta se projevuje v tom, že došlo k poklesu mezd i k poklesu důchodů, různých sociálních dávek nebo dokonce k omezení těch dávek, že nejsou vypláceny a podobně.

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

-----

Samozřejmě. Ale to je důsledek vlastně toho, že skutečně ten vnější tlak na tu ekonomiku byl takový, že prostě se ukázalo, hrozí státní bankrot. A v tom okamžiku vlastně ta politická scéna buďto musí si přiznat, že ten bankrot hrozí, nebo přijme velmi nepopulární opatření, ale je schopna je nějakým způsobem prosadit právě proto, že je přijímá v kritický okamžik. A to je vlastně ten rozdíl mezi námi a Maďarskem. Zatímco to Maďarsko muselo přijmout ty krizové programy, prostě proto, aby bylo schopno nějakým způsobem zahraniční investory a držitele vládních dluhů nějakým způsobem uspokojit z hlediska toho, že mají program, který povede k tomu, že patrně ta země neskončí v bankrotu. Tak my vlastně, protože jsme takovýto tlak zvenčí neměli, tak my jsme si mohli dovolit vlastně si tady hrát na to, jestli ten rozpočet bude jenom lehce nafouknutý, nebo hodně nafouknutý. Takže já bych to spíš viděl trochu jako lekcí pro to, když se naše politické strany nedohodnou a všichni budou opět přidávat a rozhazovat, tak ať se jedou podívat do Maďarska.

Petr HARTMAN, moderátor

-----

Když jsme u toho srovnání, tak v průběhu letošního roku jsme byli svědky také zajímavé věci, a to je té, že čeští politici se snažili čelit tomu, že Česká republika je dávána, když to takto řeknu, do jednoho pytle právě s Maďarskem, s Pobaltím a podobně, že se čeští politici obávali toho, že zahraniční investoři a i nejrůznější zahraniční instituce málo rozlišovaly v tom regionu střední a východní Evropy. Byl to skutečně závažný problém a podařilo se ho vyřešit? Martine Kupko.

Martin KUPKA, hlavní ekonom, Československá obchodní banka

-----

No, mně se zdá, že v těch posledních měsících v tomto roce se zahraniční investoři polepšili a že přeci jenom ta rozlišovací schopnost ve srovnání s tím, co jsme viděli ještě před několika lety, se zvýšila. Což je pro nás zatím dobře. Na druhou stranu, ono v případě České republiky nehrozí jenom porovnávání s Maďarskem nebo s pobaltskými zeměmi, ale když sledujeme vývoj, ke kterému dochází třeba v Řecku v těch posledních měsících, tak jakýmsi podivným asociačním mechanismem my bysme se také mohli dostat do podobného, byť asi mnohem objemnějšího pytle než je Řecko. A rozhodně jsme se nezbavili toho, že bysme byli vnímáni jako rozvíjející se ekonomika, která má jako skupina určité riziko vyšší než je třeba riziko, které investoři mají pocit, že podstupují, když investují třeba do Německa nebo do Spojených států. Takže je pravda, že investoři byli schopni dobře rozlišit, co se děje u nás, například od toho, co se děje v Maďarsku. Na druhou stranu třeba si myslím, že vývoj české koruny dlouhodobě bude ovlivňován, možná v menší míře než tomu bývalo, vývojem v Polsku. Které je velkou sousední ekonomikou ve stejném regionu jako jsme my. A určitě, a to jsme také mohli pozorovat, vývoj české koruny bude ovlivňován tím, jak globální finanční trhy jsou ochotny akceptovat riziko ve svých investicích. My jsme pozorovali, že v době, kdy se investoři báli, kdy finanční krize a hospodářská krize byly v rozkvětu ve světě, tak koruna jako měna z regionu vnímaného jako rizikovější oslabovala a naopak jakmile se objevily první příznaky oživení ve světě ta koruna zase začala bez nějakých vnitřních fundamentálních důvodů, toho, co se u nás dělo v ekonomice nebo v politice, začala zase výrazně posilovat. Takže toto je fenomén, s kterým budeme muset žít. A nemá úplně to co do činění, jestli jsou investoři schopni rozlišit Českou republiku, Polsko, Maďarsko nebo Slovensko.

Petr HARTMAN, moderátor

-----

Když jsme u fenoménu české koruny, tak česká koruna byla velkým problémem v loňském roce, v roce 2008, kdy byla značně rozkolísaná, kdy se objevovaly názory, že dramatické posilování nebo oslabování výrazně poškozuje českou ekonomiku. V letošním roce jsme mohli být svědky toho, že k nějakým dramatickým výkyvům nedocházelo, že ta koruna se pohybovala tak kolem 25 korun až přes 26 korun, což není nijak moc dramatické. Zjednoduším-li to v intervalu zhruba 2 korun. Čím se to dá vysvětlit? Proč zrovna v dobách značně neklidných byla koruna relativně klidná?

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

-----

Tak já bych to přikládal k tomu, že ti investoři se skutečně naučili rozlišovat. Přece jenom na počátku té krize bylo vidět, že to rozlišování takovým nějakým způsobem trochu zvětšuje ty rozdíly. Čili v okamžiku, kdy vypukla finanční krize, tak vlastně v České republice zatím bylo všechno v pořádku a český bankovní sektor byl v pořádku. Nebyly tam problémy. Čili se to zdálo, že to je velmi perspektivní oblast. A v okamžiku, kdy všechny ostatní byly nějakým způsobem ohroženy, tak ta Česká republika byla velmi zajímavá pro ty investice. A proto koruna vlastně byla vnímána jako ten bezpečný přístav a všichni chtěli nějakým způsobem do koruny investovat. Samozřejmě se zpožděním vlastně se ukázalo, že finanční problémy sice nemáme, ale ty problémy v reálné ekonomice se sem přenesou právě přes ten zahraniční obchod. A došlo ke zpětné, došlo vlastně ke zpětné korekci. Proč vlastně v současné době ta koruna je nějakým způsobem stabilní, finanční trhy se naučily nějakým způsobem rozlišovat, že problémy, které jsme měli v letošním roce nevypadaly jako výrazně horší nebo výrazně lepší než někde jinde v regionu. Je to taková nějakým způsobem vyčkávací pozice.

Petr HARTMAN, moderátor

-----

Když hovoříme o České republice, o dopadech světové hospodářské krize na tuzemskou ekonomiku, tak jsme byli svědky takové zajímavé věci v České republice. A to, že na začátku letošního roku byla ustavena Národní ekonomická rada vlády, známá jako NERV, která pracovala na tom, aby pomohla politikům nalézt nějaké recepty, jak čelit těm dopadům světové krize. Když to zjednoduším, dalo by se říci, že to byla svým způsobem zbytečná instituce, protože politici si příliš z

té její práce nevzali. A na začátku září, nebo v polovině září ukončila svoji činnost, vydala určité poselství, doporučení, co by měli politici dělat. Ale když to člověk konfrontuje s těmi konkrétními činy politiků, tak se zdá, že to mají jako inspiraci k tomu, aby se chovali přesně opačně než byla ta doporučení.

Martin KUPKA, hlavní ekonom, Československá obchodní banka  
-----

Tak, já když NERV vzniknul a já jsem měl za úkol nějak ohodnotit, jestli to je dobrý nebo špatný počín, tak jsem říkal, že to je počín dobrý. A samozřejmě ten potenciál, který měl NERV, tak nebyl plně využit. Na druhou stranu byl to jakýsi první pokus o ustavení nezávislého grémia, které by z akademických pozic, nebo z pozic ne politických spíše než ryze akademických, mohl poskytnout a poskytoval jakýsi transparentní informační servis a konzultace politickým špičkám. To si myslím, že je něco, co tady chybělo, co by tady být mělo. Byl to jakýsi první pokus pootevřít dveře, si myslím, správným směrem. Že ta realizace úplně nedopadla, jak si možná členové NERVu představovali, to je nepochybné. Ale myslím, že i to je cenné, protože je to určité zrcadlo, které máme nastaveno a možná, že si i díky tomu řada občanů, voličů, anebo i možná samotných politiků lépe uvědomí, jak tady vypadá to prostředí, ve kterém se rodí politická rozhodnutí. A první krok k nápravě je uvědomit si, kde jsou slabá místa. A nejenom těch ostatních, ale i nás samotných.

Petr HARTMAN, moderátor  
-----

To byl Martin Kupka. Podle Lubomíra Lízala, proč politici neberou různá doporučení a varování ekonomů vážně?

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy  
-----

Nevím, já bych tady trošku viděl i historickou paralelu zcela nedávnou z takzvané Bezděkovy komise, která se zabývala vlastně reformou našeho důchodového systému. Také to vlastně ty návrhy tam byly, byly vcelku reálné. A byla už i nějaká jakási politická dohoda, ale pak se prostě někomu politická dohoda nehodila, tak to celé zardil pod stůl. Čili z tohoto toho hlediska vlastně jakákoliv komise, která vzniká, nebo jakýkoliv poradní orgán, který vzniká, je to dobře už jenom z hlediska toho, že dokáže dobře pojmenovat ty problémy. Nicméně bohužel naše politická scéna není nastavena tak, aby ten problém, který je pojmenován, dokázala vyřešit. Aby se dokázala shodnout na tom řešení. Nějakým způsobem potom se ho i držela. Tady je prostě otázka toho, že vlastně ten volební cyklus je relativně krátký proti tomu, jak se řeší strukturální problémy. Protože strukturální problémy veřejných financí jsou vlastně běh na dlouhou trať a každá ta stará vlastně doufá, že ten problém nevybouchne pokud oni budou u moci. Čili nějakým způsobem je tam snaha to neřešit. A doufat, že zbyde zrovna na toho druhého ten Černý Petr.

Petr HARTMAN, moderátor  
-----

S nadsázkou řečeno, politici berou vážně pouze doporučení Mezinárodního měnového fondu, a to v době, kdy od něj potřebují nutně peníze, aby ta země nezkrachovala. Pak jsou ochotni naslouchat tomu, co všechno musí dělat.

Martin KUPKA, hlavní ekonom, Československá obchodní banka  
-----

Bohužel, na tom je hodně pravdy. A mohli bysme na základě té dosavadní zkušenosti, toho, co se třeba dělo v Maďarsku nebo v trošku jiném odstínu svého času na Slovensku, ale možná i to, co se děje v některých jiných zemích. My opravdu v tomto, a naši politici zase nejsou tak výjimeční, nemají rádi posly špatných zpráv a mají tendenci dívat se spíše na to, jaká, jaké jsou výsledky posledního průzkumu veřejného mínění než jaký bude osud ekonomiky za 20 let. Takže toto není nic tak zvláštního. Ale myslím si, že bohužel ta zkušenost říká možná i pro nás, že vlády kdekoliv jsou ochotny udělat ta bolestná nepopulární opatření až tehdy, když už žádná jiná cesta prostě není. A my

jsme od tohoto bodu ještě, už o tom hovořil kolega Lízal, nějakých pár let vzdálení. Takže pesimista by řekl, že žádné výrazné změny a refiskální reformy v dohledném horizontu asi čekat nemůžeme.

Petr HARTMAN, moderátor

Chování politiků, nemyslím tím českých, ale všech v době světové hospodářské krize se dalo charakterizovat také tím, že se snažili hledat nejrůznější způsoby, jak postavit jednotlivé ekonomiky na nohy. A hledali ty způsoby především v tom, že se snažili různými finančními injekcemi dodat do těch ekonomik peníze. Ty měly povzbudit právě chřadnoucí hospodářství, zaručit to, aby nepokračoval propad, aby pokud možno došlo k růstu. Jak tato léčba by mohla fungovat pro Českou republiku, o tom hovořil ekonom Jan Bureš na začátku léta.

Jan BUREŠ, ekonom

V malé otevřené ekonomice čistě z pohledu růstu závisle na zahraničí nemá příliš efekt se v době hospodářské krize více zadlužovat a přivádět si tím nové problémy. Ono by se to dalo přirovnat třeba k hospodaření rodiny, která si naplánuje určité výdaje, dovolenou, koupí auta a počítá automaticky s tím, že se budou vyplácet čtvrtletní bonusy a ty najednou nepříjdou. V tuhle chvíli ta rodina má dvě možnosti. Buďto sesekat výdaje tak, aby výdaje odpovídaly těm očekávaným novým příjmům, anebo si někde půjčit a nechat výdaje ve stávající podobě. Úplně stejně se rozhoduje stát. A v této chvíli v zásadě dělá obě dvě věci. Snaží se na jedné straně šetřit, na druhé straně v určitých případech posílit i příjmovou stranu. Ten problém je potom takový, že se musí vzít v potaz narůstání dluhové služby, nebo narůstání veřejného zadlužení, pokavaď by tady mělo zůstat v dalších letech, tak to zvlášť v této chvíli může silně zkomplikovat život české ekonomice. Protože stát si bude muset půjčovat v té nejméně vhodné době, kdy si půjčuje relativně za draho a navíc bude odčerpávat úspory z českého finančního systému, které by mohly být využity jinak. My máme velké štěstí, že máme relativně spořivé domácnosti, kterým leží na účtech u bank nebo v určitých fondech poměrně velké prostředky. A tyto prostředky pokavaď budou využity na nákup státních dluhopisů, tak tam nezbydou peníze, když to řeknu takhle jednoduše, na jiné projekty a na jiné investice.

Petr HARTMAN, moderátor

Tolik pohled ekonomů Jana Bureše ze začátku léta. Posloucháte pravidelný diskusní pořad Studio STOP, který se vysílá na okruhu Český rozhlas 6. Hovoříme o roku 2009 ve světové a české ekonomice a hosty ve studiu jsou Lubomír Lízal z Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy a také hlavní ekonom Československé obchodní banky Martin Kupka. Kdybychom se měli chvíli zastavit u toho, jakým způsobem se snažily jednotlivé země postavit chřadnoucí ekonomiky na nohy, tak můžeme zmínit jen tak namátkou Německo, protože to je náš soused a na vývoji německé ekonomiky jsme do značné míry závislí. Tak tam ta injekce finanční byla ve výši zhruba 50 miliard eur. Což podle dostupných údajů je největší balík opatření na stimulaci ekonomiky v poválečných dějinách Německa. To jenom dokumentuje, že situace byla skutečně vážná. Ale zároveň to nic nevypovídá o tom, zda ta částka byla adekvátní a zda skutečně pomohla.

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Tak, já bych řekl, že Německo mělo jednu obrovskou výhodu, totiž že si to mohlo dovolit. Neboť jejich veřejné finance předtím byly ve velmi dobrém stavu, čili oni si mohou dovolit přemýšlet o tom, že v dobách krize si půjčí z budoucnosti a nějakým způsobem vlastně udělají transfer od budoucích generací ke generaci dnešní. Čili to byla obrovská výhoda Německa na rozdíl od většiny ostatních států.

Petr HARTMAN, moderátor

To byl Lubomír Lízal. Martin Kupka.

Martin KUPKA, hlavní ekonom, Československá obchodní banka

-----

My jsme už hovořili o tom, nebo jsme naznačovali, že například v České republice finanční krizí nebyl finanční sektor, zdejší banky, pojišťovny, stavební spořitelny, nebyl nijak zvlášť závažně postižen. Z řady důvodů. To znamená, že česká vláda a centrální banka se nemusely starat o to, aby udržely velké finanční instituce naživu, což byl úkol, se kterým se například museli potýkat ekonomická politika ve Spojených státech, ve Velké Británii i v Německu. Takže to byl první impuls, který bylo třeba dát těm ekonomikám. Nalít tolik prostředků do tamních velkých finančních institucí, aby se odvrátil hrozící kolaps. To nemohl nikdo přesně spočítat, kolik těch peněz je tam třeba dát, protože ta finanční krize z velké míry se demonstrovala jako krize důvěry. Prostě jedna finanční instituce se bála půjčit druhé finanční instituci, protože nevěděla, jestli náhodou ta druhá finanční instituce nemá Černého Petra a ona by ty prostředky, které jí půjčila, nemohla dostat zpátky. Ve chvíli, kdy se podařilo jakž takž ten finanční sektor zasanovat, nebo už o chvíli dříve, si všichni, kdo rozhodovali o hospodářské politice uvědomili, že to, co hrozí nyní jako druhý krok té velké krize, je takzvaný credit crunch, to znamená, že ty finanční instituce těžce zasažené v řadě případů lízající si rány, s nedostatkem finančních zdrojů budou výrazně omezovat půjčky takzvané reálné ekonomice. To znamená podnikům. A tam hrozilo právě to, že se finanční krize velmi rychle přemění ve velkou silnou hospodářskou světovou recesi. To znamená, že ekonomická politika se snažila nějakým způsobem usnadnit obnovení těch úvěrových toků z finančních institucí do podniků. To se ne zcela ještě podařilo. Ono to také nebyl úkol, který by byl realizovaný během několika týdnů nebo měsíců. Ale každopádně to byla sféra, na které opět se využily velké objemy prostředků z finančních zásob státu. Tak, a otázka, jestli to bylo úspěšné nebo ne, já si myslím, že určitě už v tuto chvíli můžeme říct, že to, že se podařilo předejít kolapsu světového finančního systému byl úspěch. Do jaké míry se podařilo zbrzdit nebo utlumit hospodářskou recesi, to je otázka těžká, na tu se budeme muset možná analyticky dívat několik let a dekad a zpětně hodnotit, co bylo, nebylo potřeba. Ten úkol byl totiž jedinečný. Zase, mohli bychom o tom hovořit dlouho, proč. A otázka, která teď je před těmi hospodářskými politiky je, jak zabránit tomu, aby ty obrovské množství a miliardy dolarů a eur nalitých do ekonomiky a do finančních sektorů nevyvolaly velkou inflaci. Velký cenový nárůst. Protože těch peněz prostě se tam teď potuluje po světě obrovské množství. A to uvidíme až v dalších letech. Existují solidní argumenty pro to, proč by zručná monetární politika mohla nějakému výraznému inflačnímu vzepětí předejít. Ale garantovat to nemůže v tuto chvíli nikdo.

Petr HARTMAN, moderátor

-----

On Lubomír Lízal už zde zmínil, že Německo si tu finanční injekci mohlo dovolit, protože na tom bylo relativně dobře. Ale celá řada zemí na tom byla špatně. A přesto si tu finanční injekci dovolila. To znamená, že se ještě více zadlužila. Může to mít dobrý konec? Protože když někdo to přežene s tím zadlužením, tak sice může nějak částečně pomoci té ekonomice, ale v budoucnu se to musí vrátit jako bumerang.

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

-----

Tak, ono právě ten nárůst toho zadlužení je velmi rychlý v řadě zemí. Pokud se podíváme třeba na to zmiňované Řecko, tak tam už jsme vlastně v oblasti dvoučíselného nárůstu. Ta obava nyní totiž je ještě tam jeden problém. A totiž jakým způsobem vlastně utlumit ty vládní výdaje, dostat je zpět na tu rozumnou úroveň, řekněme, přibližně vyrovnaných rozpočtů. A to je velká obava zejména u těch zemí, které byly zvyklé na to, že vlastně vlády mají deficitní rozpočty, že si půjčují. A teďka najednou v okamžiku, kdy by měly přijít s obrovskou restrikcí, tak to bude znamenat opět negativní šok do reálné ekonomiky. A vlastně ta krize nebo to zpomalení ekonomické se prostě nějakým způsobem opět projeví. Čili momentálně vlastně ty ekonomiky, tak bych řekl, tak balancují na hraně toho, jakým způsobem dostat co nejrychleji veřejné finance zpět do těch normálních čísel přibližně vyrovnaného rozpočtu. Tady vidím vlastně to riziko pro tu budoucnost. Protože momentálně samozřejmě tím, že jsme do těch ekonomik pumpovali peníze, které jsme si půjčovali, tak jsme je udrželi, řekněme, při životě, některé, nezaznamenali jsme mírný hospodářský růst. Nyní je otázka, co se stane v okamžiku,



kdy ty vlády přestanou peníze lít do těch ekonomik. Jinak bude vypadat situace v zemi, která je velmi zadlužená a jinak bude vypadat situace v zemi, kde veřejné finance předtím neměly žádný strukturální problém.

Petr HARTMAN, moderátor

-----  
Kdybych se měl zastavit u České republiky. Tam se hovořilo o tom, že masivní investice nemají moc smysl, že české ekonomice hlavně pomůže to, když se postaví na nohy nebo ozdraví ekonomika v Německu nebo i v jiných zemích. Platilo to a platí to i dnes? A je z tohoto úhlu pohledu dobře, že ty investice sice tam nějaké byly, ale nebyly zdaleka tak masivní?

Martin KUPKA, hlavní ekonom, Československá obchodní banka

-----  
Já si myslím, že to tak je. Nedovedu si představit moc, kam by měly být směřovány ty masivnější investice v České republice, které by zabránily tomu, aby například mladoboleslavská Škodovka snižovala stavy, nebo všichni ti, kteří exportují. Protože totiž ten problém nebyl v tom, že třeba koruna by byla příliš silná, nebo příliš slabá. Ale prostě tam opravdu na té druhé straně chyběl někdo, kdo by chtěl to naše zboží, které tady na export vyrábíme, koupit. Což je zajímavé například, když se hovoří o tom, jak právě přítomnost nebo nepřítomnost eura ovlivnila vývoj ekonomiky v České republice nebo na Slovensku. Takže já si myslím, že tady u nás byl relativně omezený objem prostředků věnován na boj proti hospodářské recesi, že je v pořádku.

Petr HARTMAN, moderátor

-----  
V této souvislosti samozřejmě se hovořilo a hovoří neustále o státním rozpočtu na letošní rok, který byl postaven na poněkud nereálných základech. Počítal se schodkem zhruba 38 miliard korun. Měl by být naopak rekordní nejhorší za existenci České republiky a dokonce by se mohl dotknout až dvousetmiliardové hranice. Znamená to, že tímto způsobem dostala česká ekonomika výraznou finanční injekci?

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

-----  
Samozřejmě. Česká ekonomika dostává neustále finanční injekci. Pokud se podívám na tu historii vývoje veřejných financí, tak my jsme měli docela velmi vysoké schodky veřejných financí i v dobách, kdy ekonomika rostla 3 i víc, 3 procenta ročně i více. Takže z tohoto pohledu vlastně můžeme říci, že česká ekonomika se dostala do té situace těch středomořských ekonomik, kde ty vlády výrazně neustále utrácejí víc než kolik vyberou. Z tohoto pohledu vlastně i ten rozdíl mezi tím, řekněme, plánovaným deficitem těch necelých 40 miliard a tím číslem více než pětinasobným, to je vlastně jenom odhalení strukturálního problému, který my jsme měli. V okamžiku, kdy ekonomika rostla, tak my jsme vlastně ten strukturální problém nevnímali, protože on vypadal jako že je vlastně velmi malý. Že ten hospodářský růst nějakým způsobem byl schopen ten strukturální problém zamaskovat. A v okamžiku, kdy se ekonomika dostala jenom trochu do problému, tak náhle ten problém je vidět naprosto v celé nahotě. Čili já bych to nazval v podstatě demaskováním strukturálního problému české ekonomiky.

Petr HARTMAN, moderátor

-----  
Já bych v této souvislosti se chtěl zastavit u jedné věci, která je naprosto okrajová, ale která paradoxně hrála velkou roli v české politice, dokonce jeden čas sociální demokraté prohlašovali, že to je jejich vlajková loď z hlediska pomoci českému hospodářství, a to je šrotovné. Ono bylo zavedeno v některých zemích, v České republice je to ošetřeno tak, že je zde otevřena možnost pro vládu, kdyby chtěla, že to šrotovné může zavést. Jak se osvědčilo šrotovné v jiných zemích? V Německu, ve Francii, na Slovensku. Ono to asi nelze všechno hodit do jednoho pytle.

Martin KUPKA, hlavní ekonom, Československá obchodní banka

-----  
Problém šrotovného má dvě dimenze. Jedna je podstatnější v našem kontextu, v kterém se pohybujeme, to je hospodářská, druhá je politická, kterou bych nepřeceňoval, ale na druhou stranu asi bysme ji měli aspoň na okraj zmínit. Pokud poskytnete stimuly pro nákup nových automobilů obyvatelstvem, tak na tom vydělá v první řadě ten, kdo ty automobily tomu obyvatelstvu dodá. Takže záleží na konkrétní struktuře toho, jaké automobily si lidé koupí a kde se ty automobily, které si koupí, vyrábějí. A jaký je podíl třeba té domácí výrobní sféry na produkci těch automobilů, které se doma koupí. Což asi by šlo nějakým způsobem namodelovat. Ale myslím si, že ty rozdíly v jednotlivých zemích mohou být propastné. Já si vzpomínám, že se říkalo, že jednou ze zemí, která nejvíce vydělala na zavedení šrotovného, bylo Rumunsko například. Myslím si, že v případě České republiky to šrotovné by, pokud by bylo zavedeno, žádný výrazný zlom ve vývoji našich veřejných financí nebo ve změně čísla hospodářského růstu neznamenal. Naproti tomu německé šrotovné logicky vzhledem k velmi silné poptávce po produktech Škodovky v Německu nám velmi pomohlo. Jiná určitě byla zase situace ve Francii. Takže já si myslím, že z ekonomického pohledu šrotovné není zrovna systémové opatření, na druhou stranu si neříkejme, že německé šrotovné pro nás nemýlo přínosem. Určitě větším než by bylo tedy české šrotovné samo o sobě pro nás. A ten politický jenom moment na okraj, tak já si myslím, že tu určitou kontroverznost šrotovného si uvědomují politikové v řadě zemí. A když se říká, že pokud nezavedete šrotovné, tak tak trochu jakoby se bráníte nést náklady na udržení zaměstnanosti v tom evropském regionu. Tak to je argument, který není tedy úplně mimo. Na druhou stranu ve chvíli, kdy je to tak zjevně proti vašim hospodářským zájmům, tak si myslím, že tato trochu sobectví teda je oprávnitelná.

Petr HARTMAN, moderátor

-----  
Podle Lubomíra Lízala dá se nalézt nějaký zásadní moment, který skutečně pomohl z pohledu politiků? Že by schválili něco, co by v době krize přispělo k tomu, že podnikům a lidem by se lépe žilo, lépe dýchalo?

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

-----  
Většina podniků právě v té těžké době má problém s cash flow. Čili vlastně opatření, která ...

Petr HARTMAN, moderátor

-----  
S hotovostí, když to řeknu.

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

-----  
S hotovostí, s hotovostí. Čili vlastně opatření, která vlastně umožnila podnikům nějakým způsobem šetřit hotovost, což třeba byly ty otázky výběru pojistného, to je přesně ten moment, kde se domnívám, že to mělo velmi dobrý dopad na ty podniky. A přitom vlastně šlo jenom o určitý odložení příjmů z hlediska státu, který si může půjčit levněji než ten podnik. A takže to vnímám jakožto velmi dobrý motiv. A když už tady zmínilo to šrotovné, ona ta politická dimenze byla vidět třeba i v tom, kdy francouzský prezident začal protestovat proti tomu, že z francouzského šrotovného profitují východoněmecké, teda pardon, východoevropské automobilky. A ještě jeden problém, který je tam trochu skrytý, je v tom, že v okamžiku, kdy vy dáte obyvatelstvu určitou motivaci, aby si koupili osobní automobil, tak oni teda si koupí ten osobní automobil, i když třeba by si koupili něco jiného. Tady jde v podstatě o to, že vláda nějakým způsobem říká, který sektor ona chce podporovat. Místo toho, aby použila opatření jako třeba bylo právě to plošné snížení nebo plošné oddálení odvodů, které dává tomu obyvatelstvu i firmám vůli v tom, aby se rozhodli, který produkt vlastně oni chtějí.

Petr HARTMAN, moderátor

-----  
Nesmí se zapomínat také na to, že většinou by lidé si na to museli půjčit, což v době, kdy budoucnost je nejistá, kdy hrozí ztráta zaměstnání, také není asi nejšťastnější nápad kupovat si za každou cenu nový automobil.

Martin KUPKA, hlavní ekonom, Československá obchodní banka

-----  
Není. Na druhou stranu, kdybych plynule navázal na to, co říkal Mirek před chvílí, tak pokud by si půjčili na auto díky tomu, že si na tom můžou načerpat nějaké státní prostředky, tak asi ty prostředky, které by vynaložili na něco jiného, by možná nevynaložili ve stejném objemu. Přeci jenom ta státní dotace nějakou roli hraje, čímž nezpochybnuju to, že je to otázka tedy problematická. Už také mimo jiné proto, protože pokud si to auto koupí teď, tak si ho nekoupí za rok, takže můžeme říct, že tam tím stát jakoby se pokouší tu spotřebu předsunout, urychlit v zájmu udržení hospodářského růstu teď. Ale samozřejmě to, co si ti lidé nakoupí teď, pokud se týká o vozy nové, tak si nenakoupí příští rok nebo přes příští rok. To má možná zase svoji historickou oprávněnost nebo logiku, protože ve chvíli, kdy čekám, že mi propadne produkt velmi výrazně a naproti tomu v těch příštích letech už dojde k nějakému oživení, tak má smysl pokusit se snížit ten propad, trochu uříznout tu propast, i když vím, že mě to bude stát nějaký ztráty na růstu HDP v příštích letech. Ale opravdu je to velmi tedy kontroverzní. Myslím, že z ekonomického pohledu ne úplně obhajitelné.

Petr HARTMAN, moderátor

-----  
I pro Českou republiku v roce 2009 platilo, že mít zaměstnání, mít práci bylo cennější než v letech předchozích. To znamená, že nezaměstnanost rostla, pohybovala se kolem 8 procent. Některé předpovědi na rok 2010 hovoří o 10 procentech. Znamená to, že lidé, kteří se ocitli bez práce, tak tam byli i ti, kteří pracovat chtějí, ale tu práci nalézt nemohou?

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

-----  
Česká republika je trochu odlišná od některých zemí v tom, že zde se obyvatelstvo velmi málo stěhuje za prací. To znamená, že vám vznikají obrovské regionální rozdíly a tady bych hledal spíše nějaké kulturní nebo sociální vazby, které vlastně vedou k tomu, že ty regionální rozdíly jsou tak velké. Běžně totiž ty regionální rozdíly nebývají takové a v tom jsme asi Česká republika, i když v průměru vypadá dobře, tak máme právě velmi velkou regionální variabilitu.

Martin KUPKA, hlavní ekonom, Československá obchodní banka

-----  
Určitě. Jenom bych souhlasil s tím, co jste naznačoval, že opravdu ta situace je teď jiná než byla před 2 léty, to znamená teď opravdu do té nezaměstnanosti spadla řada lidí, kteří za normálních okolností při nějakém jiném hospodářském růstu by práci měli. Jinde situace může být horší. Průměrná nezaměstnanost ve Španělsku, myslím, že je nějakých 20 procent. Což je prostě dvojnásobek toho, co nám hrozí v létě příštího roku. Určitě je pravda, že možná i někteří z našich nezaměstnaných si dokážou najít obživu nějakým jiným způsobem, prostě nebudou procházet trhem práce. A zdůrazňuji teda legálním a v zásadě pozitivním, akorát obtížněji měřitelným pro statistický úřad. A pokud jde o tu mobilitu, tak to je určitě pravda, to je chronický problém v našem regionu. Na druhou stranu, když se podíváme, kteří lidé nejvíce ztráceli práci nebo ztrácejí práci, tak to jsou lidé opět nepřekvapivě s nejnižším vzděláním. A já si myslím, že tam i pokud bychom je prostě přesunuli z jednoho regionu do druhého, tak by stále pořád pro ně nebylo jednoduché tu práci sehnat. Všimněme si, že jsou určité segmenty toho pracovního trhu, kde i v té současné obtížné situaci jsou odborníci velmi žádaní a přehláceni. Ale to velké množství lidí s nízkou kvalitací, tak si myslím, že opravdu velice těžce může tu práci sehnat. A já si myslím, že pokud bychom se dívali na to, kam by měla být nebo mohla být směřována hospodářská podpora ze strany vlády, tak podpora právě těmto bez vlastní viny nezaměstnaným po dobu než pominou ty nejhroší časy a bouře se trochu uklidní pro to, aby mohli

slušně přežít toto období a nedostali se do nějakých neřešitelných životních situací, že by bylo dobře utracené, dobře utraceným prostředkem. A samozřejmě rekvalifikace. Protože to je oblast, která v podmínkách té české ekonomiky otevřeně bude stále aktuální.

Petr HARTMAN, moderátor

Blíží se volby do sněmovny v roce 2010. Je proto zřejmé, že politici myslí spíše na úspěch v nich než na něco jiného. V této souvislosti například často zmiňují to, že by bylo dobré vyplatit mimořádné třinácté důchody. Dá se říci, že krize v roce 2009 právě nejvíce postihla důchodce? Nebo dá se vůbec nějak změřit, na koho ta krize dopadla nejhůře v České republice?

Martin KUPKA, hlavní ekonom, Československá obchodní banka

Můžete k tomuto přistoupit z různých pozic. Ale jedna z pozic třeba je podívat se, jak která skupina je postižena cenovým nárůstem. A na druhou stranu, jak je ovlivněn jejich příjem. Důchodci například paradoxně, pokud bychom se dívali jenom na ceny, tak v tom současném roce příliš netrpěli. Protože cenový nárůst je velmi nízký ve srovnání například s tím rokem předcházejícím, kdy jsme měli průměrnou inflaci asi 6 procent, tak v letošním roce se bude inflace pohybovat kolem 1 procenta v průměru. To znamená, že ty příjmy, které oni dostávají, nebyly inflačně výrazně znehodnoceny oproti roku předcházejícímu. A výplaty jim zůstaly tedy zachovány a jsou jisté. Naproti tomu, když vezmeme nějakou rodinu s malými dětmi, tak samozřejmě její příjmy také nebyly nějak výrazně znehodnoceny, na druhou stranu se mohlo stát, že někdo v té rodině přišel o práci a potom si myslím, že v takové rodině ten dopad finanční a hospodářské krize je mnohem razantnější. Ale, jak říkám, myslím, že těch pohledů a skupin různě postižených je mnohem více.

Petr HARTMAN, moderátor

Pohled Lubomíra Lízala.

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Já bych s tím souhlasil, protože vlastně ty, řekněme, ty cenové změny byly právě minimální, to znamená, že veškerá ta variabilita byla právě na straně příjmů domácností, čili ti, kteří přišli o práci, ti na tom byli v podstatě nejhůř bití. A tady se obávám, že jednou tou skupinou jsou právě buďto rodiny s menšími dětmi, které vlastně mají problém se potom případně i za tou prací stěhovat. A případně potom v okamžiku, kdy ty firmy dobře počítají své náklady, tak mají tendenci propouštět lidi, řekněme, v předdůchodovém věku, kteří mají relativně vysoké příjmy. A na těch dokážou nejvíc ušetřit. Čili tady bych viděl ty dvě kategorie, které budou patrně nejvíc zasaženy. Ale tohleto bude dobře potom vidět, až se podíváme zpětně na výběrové šetření pracovních sil, jakým způsobem vlastně se ta krize skutečně projevila.

Petr HARTMAN, moderátor

Kdybychom naše povídání měli uzavřít, tak stručně, co Česká republika v roce 2009 na krizi získala nebo ztratila? Některé země skutečně se ocitly na pokraji bankrotu, jiné mají výrazně horší hodnocení z hlediska solidnosti dlužníka, když to takto řeknu. Jinými slovy těžko si budou půjčovat peníze a bude se jim těžko financovat provoz státu a hradit dluhy, které nadělali a podobně. Co tedy rok 2009 z pohledu České republiky? Martine Kupko.

Martin KUPKA, hlavní ekonom, Československá obchodní banka

Já jsem přemýšlel, už když jste tu otázku kladl, co mám uvést jako pozitivum té hospodářské recese, která nás postihla. A vytanulo mi na mysl to standardní, co se říká, tak ona každá recese je příležitostí k tomu udělat jakousi restrukturalizaci a potom růst dále zdravěji. Já myslím, že v tomto případě to

pro Českou republiku tak úplně neplatí právě proto, protože ta recese k nám byla importována. Já nemyslím, že bychom tady měli, pokud jde o strukturu ekonomiky, nějaké výrazné resty. Samozřejmě potřebovali bychom více odvětví s vyšší přidanou hodnotou, potřebovali bysme pracovat na vědě, vzdělanosti a tak dále. Ale to je něco, co tady dlouhodobě s námi, my to zanedbáváme, ale s recesí to nemá moc co společného. Takže já nevidím žádný výrazný přínos pro naši reálnou ekonomiku. Na druhou stranu z pohledu třeba ekonoma analytika, já jsem si během tohoto roku ještě více než předtím uvědomil, jak jsme velmi závislí na tom, co se děje v okolních zemích, co se děje v eurozóně, v Evropské unii. Na druhou stranu jsem si třeba zase uvědomil, že možná ta otázka přijetí nebo nepřijetí eura, pokud se jí díváme tímto prizmatem na to, jak se recese projevila v různých zemích, které některé mají euro, některé nemají euro v tom našem prostoru, že není úplně tak zásadní. A finální otázka, která propojuje všechny ty tématické okruhy, uvědomil jsem si, jak je opravdu důležité věnovat se snaze a úsilí o vyvážení příjmů a výdajů veřejných rozpočtů. Protože pokud toto nebudeme dělat bez ohledu na euro, tak se můžeme dostat do velmi těžkých problémů v příštích letech. A pokud by se ty naše vnitřní problémy a nevyváženosti měly spojit zase s nějakou další finanční nebo hospodářskou recesí podobné závažnosti jako je ta současná, tak toho bych se tedy nechtěl dožít.

Petr HARTMAN, moderátor

-----  
Stručný pohled Lubomíra Lízala.

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

-----  
Já bych to vnímal pozitivně z hlediska toho, že se vlastně zas tak nic moc nestalo v porovnání s jinými. Že ta česká ekonomika na tom nebyla tak zle, jak se mohlo zdát. Nicméně tu krizi, že jsme jí nevyužili. Právě proto, že ona demaskovala některé problémy a my jsme ty problémy možná pojmenovali, ale rozhodně jsme je nezačali řešit a nemyslím si, že do voleb je někdo skutečně začne řešit.

Petr HARTMAN, moderátor

-----  
Já si nemyslím, že po volbách je někdo začne řešit, ale to bohužel už patří ke koloritu české politiky. Pro tuto chvíli končí pravidelný diskusní pořad Studio STOP, který se vysílá na okruhu Český rozhlas 6. Hosty byli Lubomír Lízal z Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy a hlavní ekonom Československé obchodní banky Martin Kupka. Děkuji za účast, opět někdy na slyšenou.

Martin KUPKA, hlavní ekonom, Československá obchodní banka

-----  
Na slyšenou.

Lubomír LÍZAL, ekonom, Národohospodářský ústav Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

-----  
Na slyšenou.